

Синиша Маринац¹, Горан Касум², Бранка Савовић², Мирослав Смајић³

¹Јавна установа Спортски објекти, Зрењанин

²Факултет спорта и физичког васпитања Универзитет у Београду

³Факултет спорта и физичког васпитања Универзитет у Новом Саду

УДК 796.386.071(497.11)

ОБРАЗОВАЊЕ И СТРУЧНА ОСПОСОБЉЕНОСТ СПОРТСКИХ СТРУЧЊАКА НАЈВИШИХ СТОНОТЕНИСКИХ ЛИГА СРБИЈЕ

САЖЕТАК

Истраживање је спроведено на узорку од 40 тренера који воде најуспешније стонотениске клубове у Републици Србији, екипе Супер лиге (10) и Прве лиге Србије (10) за стонотенисере и стонотенисерке (10+10). Циљ истраживања је да утврди ниво стручне спреме и оспособљености стонотениских тренера који раде у Супер лиги и Првој лиги за стонотенисере и стонотенисерке у Р. Србији у сезони 2015/2016, те да установи разлике у нивоу образовања, као и жељи за даљим усавршавањем, између тренера у ова два ранга такмичења. Резултати истраживања упућују да највише стонотениских тренера (40,0%) поседују завршену само средњу четворогодишњу школу, а овај ниво образовања има 50% тренера у Првој лиги за стонотенисерке, 40% у Супер и Првој лиги за стонотенисере, те 30% у Супер лиги за стонотенисерке. У вишим ранговима такмичења ради нешто већи број тренера са вишим степеном образовања него у клубовима нижег ранга такмичења. У односу на степен образовања стонотениских тренера, нису уочене веће разлике између Супер и Прве лиге за стонотенисере, исто важи и за стонотенисерке. Већина тренера (62,5%) има завршен курс за оперативног тренера, а 15% нема никакво спортско звање. Више од половине анкетираних тренера (57,5%) ради тренерски посао уз свој посао, као додатни посао, а као једни посао њих 40%, од чега чак 90% у Супер лиги (50% за стонотенисере и 40% за стонотенисерке). Стонотениски тренери су незадовољни висином новчане надокнаде (72,5%), а задовољно је тек 27,5% тренера. Задовољство накнадом веће је код тренера Супер лиге Србије (50%) у односу на тренере Прве лиге (20%) Србије у мушкој; тренери у Супер лиги за стонотенисерке су задовољнији (30%) у односу на тренере Прве лиге за стонотенисерке (10%). Приметно је веће улагање у тренере Супер лиге што се објашњава рангом и квалитетом такмичења. Приметна су већа улагања у тренере Супер лиге за стонотенисере него за стонотенисерке. Тренери у највећем проценту имају 5-7 тренинга недељно (57,5%) са својим играчима. Највећу жељу за даљим усавршавањем имају стонотениски тренери који раде у највишим лигама за обе категорије такмичара. Постоји већа жеља за даљим усавршавањем и унаређивањем свога знања код тренера виших лига (Супер лиге) у односу на нижи ранг такмичења (Прва лига).

Кључне речи: ОБРАЗОВАЊЕ / СТРУЧНА СПРЕМА / УСАВРШАВАЊЕ / СТОНИ ТЕНИС / ТРЕНЕР

EDUCATION AND PROFESSIONAL QUALIFICATIONS OF SPORTS EXPERTS HIGHEST TABLE TENNIS SERBIAN LEAGUE

ABSTRACT

The survey was conducted on a sample of 40 table tennis coaches from the most successful clubs in the Republic of Serbia, including the Super League (10) and the First Division League (10) for men and women (10 + 10). The aim of the research was to (1) determine the coaches' level of qualifications and competence in the 2015/2016 season, and to (2) determine the differences in the level of education and a desire for further improvement. The results indicate that most table-tennis coaches (40.0%) have only completed secondary school education, 50% work in the Women's First Division League, 40% work in the Men's Super League and the First Division League, while 30% work in the Women's Super League. In the higher division clubs we found slightly higher number of coaches with higher levels of education than in the lower division clubs. No major difference was detected in education between the coaches in the Men's First Division League and the Men's Super League, nor for the coaches in Women's Super League and Women's First Division League. The highest percentage of coaches (62.5%) have completed the course for operational coaches, and 15% have no formal sports education. For more than half of the surveyed coaches (57.5%) the coaching is a second job while for 40% is the main job (of which 50% work in the Men's Super League and 40% work in the Women's Super League. The coaches were dissatisfied with their financial compensation (72.5%), while only 27.5% were satisfied. Satisfaction is greater among those working in the Super League (50%) compared to those in Men's First Division League (20%) while the coaches in Women's Super League were more satisfied (30%) compared to the Women's First Division League (10%). A higher investment in Super League coaches was observed and is probably driven by the higher rank and quality of competition. Furthermore, the greater investment in the Men's Super League coaches compared to Women's Super League coaches was observed. The highest percentage of coaches held 5-7 sessions per week divided into two sessions per day. The greatest desire for further improvement was found among coaches who worked in the highest leagues for both men's and women's leagues. There was a greater desire for further improvement and advancement among the Super League coaches compared to the Premier League.

Key words: EDUCATION / QUALIFICATIONS / TRAINING / TABLE TENNIS / COACH

1. Увод

На врху пирамиде стручних кадрова у стонотениском спорту налази се квалификован и образован тренер - менаџер који зна да управља тренажним процесом, организацијом у савременим условима рада (Beech, Chadwick, 2004). Тренер, који поседује компетенције у различитим аспектима педагошког деловања, критички размишља о себи и својој тренажној пракси, мења и унапређује своја понашања и креира подстицајно окружење у тиму, може очекивати да ће достигнућа младих спортиста бити адекватна уложеном труду. Колико ће он напредовати у току свог радног века зависи од нивоа његовог образовања, знања и даљег усавршавања које ће га пратити кроз цео радни век. Због сталног еволутивног напредовања стонотениске игре, неопходно је да се стонотениски тренер, континуирано усавршава и надграђује своја досадашња стечена знања, а све у циљу јачања својих педагошких компетенција.

Појам компетентности се објашњава као подручје у коме нека особа има знања и искуства, односно овлашћена је или оспособљена да суди или ради на том подручју (Бежиновић, 1988). Компетентним се сматра појединац који је „способан да користи природне и личне ресурсе (изворе) да би постигао добар развојни резултат“ (Waters & Sproule, 1983, према Костовић-Врањеш, Љубетић, 2008). Колико ће један стонотениски тренер бити компетентан да задовољи услове рада у стонотениском клубу, зависи од његовог нивоа образовања, стручне спреме и личне заинтересованости.

Образовање и усавршавање спортских стручњака и других кадрова у стоном тенису врши се током целе године кроз активности Стонотениског савеза Србије:

- праћење стручног рада на тренинзима клубова,
- праћење наступа играча на такмичењима у земљи и иностранству,
- објављивањем стручних публикација на сајту СТСС којима се спортским стручњацима у стоном тенису помаже у стручном напредовању,

- активно ангажовање и помоћ у раду националних селекција и
- организовање семинара, трибина и стручних расправа.

Да би позитивно утицао на развој и професионални успех спортисте, тренер мора развијати и усавршавати своје педагошке компетенције путем континуираног педагошког оспособљавања. Истраживања су показала да се педагошка компетентност може схватити као континуум од компетентности до некомпетентности, а метаанализа (самопроцена) сопствених поступака има значајну улогу у развоју педагошке компетенције (Костовић-Вранеш и Љубетић, 2008). Због тога је неопходно оспособити тренерски кадар за квалитетну самопроцену своје тренажне праксе и својих поступака. Иако човек по својој природи тежи самореализацији и иако је образовање процес персоналног раста и остваривања унутрашњих потенцијала човека, не сме се пренебрегнути улога средине од које, у зависности од тога какве услове пружа, зависи и развој човековог идентитета. Овде се очекује од спортског клуба и његовог менаџмента, у складу са политиком организације, да оспособи тренере за квалитетну рефлексију сопствене тренажне праксе и то путем њиховог педагошког оспособљавања.

Педагошко усавршавање тренера, као циљ менаџмента образовања, подразумева претходну анализу образовних потреба тренера. У вези с тим, постоје и ограничења, јер се образовна потреба често и не препознаје. По природи ствари човек веома тешко опажа недостатак знања управо зато што знање није присутно у неком егзактном и квантитативном облику, него више скривено и флуидно (Андевски, 2007) разликује четири стања у којима се може наћи појединац, али под одређеним околностима, и цела организација:

- несвесно педагошки некомпетентан тренер не запажа да би уз боље педагошко образовање ефективније радио;
- свесно педагошки некомпетентан тренер схвата да би уз боље педагошко образовање ефективније радио али (још) не шири своје способности;
- свесно педагошки компетентан тренер посеже за педагошким образовањем у оквиру свог посла, када год у свом раду осети потребу за њим;
- несвесно педагошки компетентан тренер је тренер коме је педагошко образовање и оспособљавање нешто што се подразумева.

Уобичајене анализе образовних потреба почињу код друге степенице – свесне некомпетенције. Мора се узети у обзир да се тек под одређеним околностима може изградити свест о компетенцијама које недостају. Отуда, треба мање циљати на тренера као најодговорнијег за сопствену квалификованост, а више на дефинисање образовних потреба и компетенција у дијалогу између тренера, менаџмента и стручњака. У планирању образовања треба се држати партиципативне форме-укључивањем тренера у спознавање својих образовних потреба јер се може очекивати ефекат мотивације што може допринети хуманизацији рада и довести до јаче интеграције свих запослених.

Значајан број европских и светских земаља, суочен с вишеструким растом бројних показатеља конкурентности у спорту пре 10 и више година, почео је спорт третирати кроз постављање стратешких циљева, са визијом унапређења квалитетног рада у спорту на свим нивоима спортске припреме, почев од спорта деце и младих па до врхунског спорта, који је готово без изузетка подстицао од стране највиших државних и спортских институција појединих земаља. Тренажни процес и функционисање стонотенисера у тренингу, такмичењу и опоравку мора бити на највишем могућем нивоу квалитета (Ивковић, Кардум, Мариновић, 2010).

Ђукић (2012) је у истраживању на узорку 86 стонотениских тренера у АП Војводини, увидео да 86 тренера ради у 64 стонотениска клуба у такмичарској сезони 2011/2012, од чега су 75 мушког, а 11 женског пола. Велики број тренера (39,53%) у војвођанским стонотениским клубовима ради без икаквих стручних квалификација, односно тренери не поседују диплому више, високе стручне школе или факултета, па чак ни сертификат о стручној оспособљености. Из наведених резултата истраживања, очито је да ситуација у војвођанском стоном тенису, што се тиче тренерског рада, није била „позитивна“, тачније, била је забрињавајућа. Подаци су још тада јасно указивали да се постојеће стање и однос према тренерима и њиховом ангажовању, мора из корена променити, уколико се не жели да тај сегмент постане још већи ограничавајући фактор развоја стоног тениса у Војводини. Број људи који обављају тренерске послове у стоном тенису без икакве квалификације је тада износио 39,53%, што је алармантан показатељ односа према стручном раду у стоном тенису у АП Војводини. Сви неквалификовани кадрови који обављају стручне послове у стоном тенису требало би да одмах престану са обављањем тих послова, или да

се укључе у један од постојећих програма школовања или оспособљавања кадрова у спорту. Највећи број тренера (50%) има завршену средњу четворогодишњу школу, 2,32% тренера је са завршеном основном школом, тренера са вишом школом има 16,28%, а високообразованих стонотениских стручњака је било 22,10%.

Проблем овог истраживања је да се утврди тренутни ниво образовања и спорских звања у стоном тенису, као и да се сачини предлог класификације тренерских послова у стоном тенису, а на основу нивоа стручне спреме и спортског звања.

Предмет истраживања је школска спрема стонотениских тренера, образовна структура, ниво физичке активности тренера, обим њиховог недељног ангажовања, као и жеља за даљим усавршавањем и напредовањем, те новчана надокнада коју примају за свој рад.

Генерални циљ истраживања је утврђивање нивоа стручне спреме и оспособљености стонотениских тренера који раде у Супер лиги и Првој лиги за стонотенисере и стонотенисерке у Републици Србији у сезони 2015/2016, те утврђивање разлика у нивоу образовања и жеље за даљим усавршавањем тренера два ранга такмичења у мушкој и женској конкуренцији, као и израда предлога детаљне класификације тренерских и осталих послова у стоном тенису, према врсти и сложености, на основу нивоа стручне спреме, а у складу са Законом о спорту (Министарство омладине и спорта, 2016).

Имајући у виду проблем и циљ истраживања, постављена је генерална хипотеза:

H_0 - тренери клубова у вишем рангу такмичења (Супер лига Србије) имају виши ниво образовања и већа спортска звања од тренера из нижег ранга такмичења (Прва лига Србије), како у мушкој тако и у женској конкуренцији.

Поред главне хипотезе, постављене су и помоћне хипотезе истраживања:

H_1 - надокнада и задовољство накнадом веће је код тренера у Супер лиги Србије у односу на тренере Прве лиге Србије;

H_2 - више тренера из вишег ранга такмичења завршило је тренерски курс и стекла (барем) звање оперативни тренер стоног тениса;

H_3 - тренери из вишег ранга такмичења поседује већу жељу за усавршавањем и желе већи број семинара који ће им помоћи у даљем раду са спортистима.

H_4 - тренери из вишег ранга такмичења чешће сматрају да ће им већи број семинара обезбедити већу стручност у раду.

2. Метод рада

Дизајн истраживања

Истраживање је трансверзалног карактера, а кориштена је дескриптивна и каузална метода. Нацрт истраживања је *ex post facto* типа, јер су промене у анализираним варијаблама настале раније, а закључак се доноси *post facto*. За прикупљање варијабли спроведена је анкета са испитаницима који су чинили узорак овог истраживања.

Узорак испитаника

За потребе истраживања анкетирано је 40 тренера, који раде у највишим стонотениским лигама Србије: по 10 тренера у Супер лиги за жене и мушкарце, те по 10 тренера у Првој лиги Србије за жене и мушкарце.

Узорак варијабли

Анкету нестандардизованог типа чине 32 питања. Питања општег типа односе се на пол, старост, ниво образовања и спортско звање. Друга група питања односи се на дужину радног стажа, новчану надокнаду тренера, те претходно искуство у раду. Трећа група питања се односи на учесталост у вежбању и даље усавршавање и унапређење рада тренера.

Опис и услови истраживања

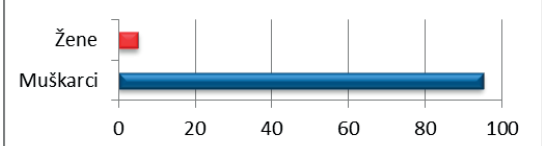
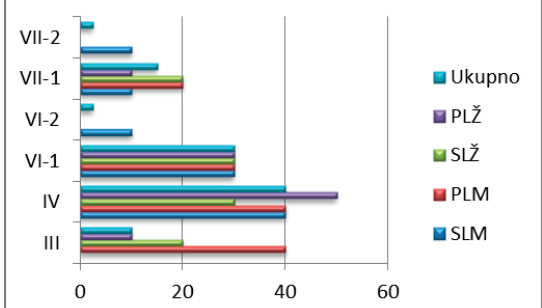
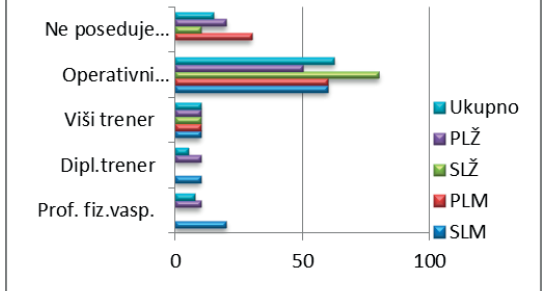
Анкетирање стонотениских тренера са територије Србије спроведено је у електронској форми, путем Google Drive услуге. Главна предност овог типа анкетирања јесте динамичност, односно приказ и прикупљање података у реалном времену.

Методe статистичке обраде података

За обраду података кориштен је СПСС ИБМ Статистиц 20.0 апликативни софтвер. Осим дескриптивних показатеља (дистрибуције фреквенција, аритметичке средине и стандардне девијације, ЦВ - коефицијента варијације), подаци су анализирани и применом непараметријске компаративне процедуре (χ^2 тест).

3. Резултати и дискусија

Тренери у Супер и Првој лиги за стонотенисере и стонотенисерке претежно су мушког пола: 38 или 95% мушкарци и 2 или 5% жене - по једна у Супер лиги и Првој лиги за стонотенисерке (Графикон 1).

Варијабла	Графикон	Вредности	
Пол <i>Графикон 1</i>		М	95% (38)
		Ф	5% (2)
Ниво образовања тренера <i>Графикон 2</i>		III степен	10% (4-ПЛМ=1; СЛЖ=2; ПЛЖ=1)
		IV степен	40% (16-СЛМ=4; ПЛМ=4; СЛЖ=3; ПЛЖ=5)
		VI-1 степен	30% (12-СЛМ=3; ПЛМ=3; СЛЖ=3; ПЛЖ=3)
		VI-2 степен	2,5% (1-СЛМ)
		VII-1 степен	15% (6- СЛМ=1; ПЛМ=2; СЛЖ=2; ПЛЖ=1)
		VII – 2 степен	2,5% (1-СЛМ)
		Спортско звање <i>Графикон 3</i>	
Дипл. тренер	5% (2-СЛМ=1; ПЛЖ=1)		
Виши тренер ст. тениса	10% (4- СЛМ=1; ПЛМ=1; СЛЖ=1; ПЛЖ=1)		
Оперативни тренер	62,5% (25- СЛМ=6; ПЛМ=6; СЛЖ=8; ПЛЖ=5)		
Без спорт. звања	15% (6- ПЛМ=3; СЛЖ=1; ПЛЖ=2)		

Легенда: СЛМ – Супер лига стонотенисери; ПЛМ – Прва лига стонотенисери; СЛЖ – Супер лига стонотенисерке; ПЛЖ – Прва лига стонотенисерке

Ниво образовања стонотениских тренера је низак, јер чак 40% тренера има завршену средњу четворогодишњу школу (IV степен), а средњу трогодишњу школу има 10% тренера. Вишу или високу струковну школу (VI-1 степен), има 30% тренера, факултетску диплому (VI-1 степен) 15%, а специјалистичке струковне студије (VI-2 степен) и звање магистра наука (VII-2 степен) по 2.5% испитаника (Графикон 2).

У варијабли ниво образовања стонотениских тренера не постоје статистички значајне разлике ($p=0.87$; $\chi^2=9.17$) у односу на ранг такмичења (Табела 1). Половина анкетираних тренера има средњу школу, а тренери су и мушких и женских селекција. Трећина тренера (30%) има вишу или високу школу струковних студија, а раде у оба ранга такмичења, са мушким и женским екипама. Факултет или мастер студије има 15% анкетираних тренера, од тога 10% у Супер лиги за стонотенисере, 20% у Првој лиги за стонотенисере. У женској конкуренцији 20% у Супер лиги и 10% у Првој лиги. Средњу трогодишњу школу има 10% тренера, али не раде у Супер лиги за стонотенисере. По 10% је било у Првој лиги за стонотенисере и стонотенисерке, а 20% у Супер лиги за стонотенисерке. Специјалистичке струковне студије има један тренер, који ради у Супер лиги за стонотенисере (10%). У истој лиги један тренер има VII-2 степен, односно магистарске студије.

Може се констатовати низак ниво образовања стонотениских тренера, који је сличан у два ранга такмичења, у мушкој и у женској конкуренцији. Упоређујући резултате са резултатима образовног кадра тренера на нивоу Војводине (Ђукић, 2012), може се констатовати благи пораст нивоа образовања. Тада је са средњом школом било 50,00% тренера, мало је мање тренера са факултетом (22,09% 2012. године, 15% 2016.), али се доста повећао број тренера са вишом или високом школом (са 16.28% 2012. године на 40%).

Највише тренера у стонотенису има звање оперативни тренер (62.5%), а никакво спортско звање нема чак 15% анкетираних тренера. Виших тренера има 10%, професора физичког васпитања 7.5%, док звање дипломирани тренер стонотениса има 5% анкетираних. Оперативних тренера у Супер и Првој лиги за стонотенисере има по 60%, у Супер лиги за играчице 80%, а у Првој лиги за стонотенисерке 50%. Тренери без спортског звања раде у Првој лиги за стонотенисере (30%), Супер лиги за стонотенисерке (10%) и Првој лиги за стонотенисерке (20%). У сваком рангу такмичења за играче и играчице ради по 10% виших тренера стонотениса, са спортским звањем професор физичког васпитања ради 20% тренера Супер лиге за стонотенисере и 10% тренера Прве лиге за стонотенисерке, док као дипломирани тренер стонотениса ради 10% тренера Супер лиге за стонотенисере и 10% тренера Прве лиге за играчице (Графикон 3).

Табела 1 Ниво образовања и ранг такмичења

Варијабла		Ранг такмичења				Укупно
		СЛМ	ПЛМ	СЛЖ	ПЛЖ	
трогодишња средња (III степен)	Број	0	1	2	1	4
	% у оквиру ранга	0,0%	10,0%	20,0%	10,0%	10,0%
	% укупно	0,0%	2,5%	5,0%	2,5%	10,0%
четворогодишња средња (IV степен)	Број	4	4	3	5	16
	% у оквиру ранга	40,0%	40,0%	30,0%	50,0%	40,0%
	% укупно	10,0%	10,0%	7,5%	12,5%	40,0%
виша/висока струковна (VI-1)	Број	3	3	3	3	12
	% у оквиру ранга	30,0%	30,0%	30,0%	30,0%	30,0%
	% укупно	7,5%	7,5%	7,5%	7,5%	30,0%
Специјалистичке струковне ст. (VI-2)	Број	1	0	0	0	1
	% у оквиру ранга	10,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,5%
	% укупно	2,5%	0,0%	0,0%	0,0%	2,5%
Факултет/мастер студије (VII-1)	Број	1	2	2	1	6
	% у оквиру ранга	10,0%	20,0%	20,0%	10,0%	15,0%
	% укупно	2,5%	5,0%	5,0%	2,5%	15,0%
Магистар наука (VII- 2 степен)	Број	1	0	0	0	1
	% у оквиру ранга	10,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,5%
	% укупно	2,5%	0,0%	0,0%	0,0%	2,5%
Укупно	Број	10	10	10	10	40
	% у оквиру ранга	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% укупно	25,0%	25,0%	25,0%	25,0%	100,0%
		$\chi^2=9,17$	$p=0,87$			$df=15$

У варијабли спортско звање (Табела 2) нема статистички значајних разлике између тренера клубова различитог нивоа такмичења ($p=0,64$; $\chi^2=9,76$). Највише тренера поседује звање опретивни тренер (тренерски курс) – укупно 62,5%; тренери играчица 80% у Суперлиги и 50% у Првој лиги, те по 60% у Супер и Првој лиги за играче. Никакво спортско звање још увек нема 15% тренера: у Првој лиги за стонотенисере има 30% тренера без звања, у Супер лиги за стонотенисерке 10% и у Првој лиги за жене 20% тренера. Виших тренера у стоном тенису је 10% (по један у свакој лиги и рангу такмичења), а раде и 2 дипломирана тренера стоног тениса (у Супер лиги за стонотенисере и у Првој лиги за стонотенисерке). Професора физичког васпитања има 20% (2 тренера) у Супер лиги за стонотенисере и 10% (1) у Првој лиги за стонотенисерке. Уочава се да у највишим лигама Србије за стонотенисере и стонотенисерке ради 85% квалификованих стручњака, што је у односу на неке раније резултате истраживања на нивоу Покрајине више за 17% (Ђукић, 2012). Додуше, уочава се пад броја тренера са факултетским образовањем (тада их је било 24,74%), али се значајно повећао број оперативних тренера.

На основу ових резултата *одбацује се генерална хипотеза истраживања* X_0 - тренери клубова у вишем рангу такмичења (Супер лига Србије) имају виши нивоу образовања и већа спортска звања од тренера из нижег ранга такмичења (Прва лига Србије), како у мушкој тако и у женској конкуренцији, јер су тренери у Србији сличног образовног нивоа и са врло сличном дистрибуцијом спортских звања.

Већина тренера из вишег ранга такмичења завршила је тренерски курс и стекла (барем) звање оперативни тренер стоног тениса, јер чак 60% тренера Супер лиге за стонотенисере и 80% Супер лиге за стонотенисерке има ово звање, а само један тренер у обе супер лиге ради без икаквог спортског звања (Табела 2). Међутим, ни у нижем рангу такмичења ситуација није много другачија, па чак 60% тренера мушких и 50% тренера женских екипа има звање оперативни тренер (курс стоног тениса), а ове разлике нису статистички значајне ($\chi^2=9,76$; $p=0,6$; $df=12$). На основу тога *могуће је одбацити и хипотезу* X_2 : “Више тренера из вишег ранга такмичења завршило је тренерски курс и стекла (барем) звање оперативни тренер стоног тениса”.

Табела 2 Спортско звање у односу на ранг такмичења

Варијабла			Ранг такмичења				Укупно
			СЛМ	ПЛМ	СЛЖ	ПЛЖ	
Спортско звање	Проф. физичког васпитања	Број	2	0	0	1	3
		% у рангу	20,0%	0,0%	0,0%	10,0%	7,5%
	Дипл. тренер стоног тениса	% укупно	5,0%	0,0%	0,0%	2,5%	7,5%
		Број	1	0	0	1	2
	Виши тренер стоног тениса	% у рангу	10,0%	0,0%	0,0%	10,0%	5,0%
		% укупно	2,5%	0,0%	0,0%	2,5%	5,0%
	Оперативни тренер с. Тениса	Број	1	1	1	1	4
		% у рангу	10,0%	10,0%	10,0%	10,0%	10,0%
	Без спортског звања	% укупно	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%	10,0%
		Број	6	6	8	5	25
	Укупно	% у рангу	60,0%	60,0%	80,0%	50,0%	62,5%
		% укупно	15,0%	15,0%	20,0%	12,5%	62,5%
		Број	0	3	1	2	6
		% у рангу	0,0%	30,0%	10,0%	20,0%	15,0%
	% укупно	0,0%	7,5%	2,5%	5,0%	15,0%	
	Број	10	10	10	10	40	
	% у рангу	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% укупно	25,0%	25,0%	25,0%	25,0%	100,0%	

$$\chi^2=9,76$$

$$p=0,64$$

$$df=12$$

Просечна старост стонотенских тренера највишег ранга такмичења износи $48,53 \pm 11,86$ година (Табела 3). Најстарији су тренери који раде у Првој лиги за стонотенисерке ($51,00 \pm 11,26$ година), потом Супер лиги за стонотенисерке ($49,50 \pm 13,35$), па тренери Супер лиге за стонотенисере ($47,70 \pm 10,12$), а најмлађи су тренери Прве лиге за стонотенисере ($45,90 \pm 13,62$ година), те се може говорити о прилично „искусним“ тренерима. Варијабилитет на нивоу $> 20\%$ код свих субузорака и укупно, последица је великог распона старости тренера у сваком рангу

такмичења. Неки тренери раде и у шездесетим годинама у сваком рангу такмичења, али има доста и младих тренера, а најмлађи тренер има 21 годину.

Табела 3 Старост стонотениских тренера

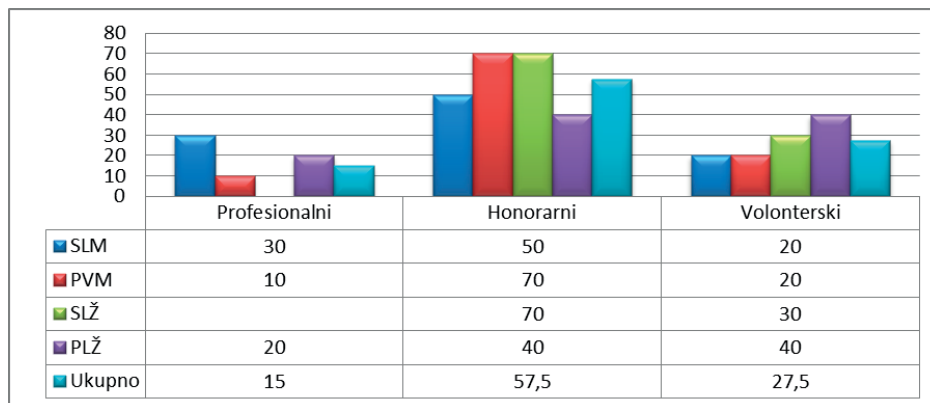
Варијабла	Група	АС	С	МИН	МАХ	ЦВ (%)
Године	Супер лига М	47,70	10,12	29	63	21,22
	Прва лига М	45,90	13,62	21	63	29,67
	Супер лига Ж	49,50	13,35	29	65	26,97
	Прва лига Ж	51,00	11,26	28	65	22,08
ЦЕО УЗОРАК		48,53	11,86	21	65	24,43

Просечан тренерски стаж износи $19,65 \pm 11,74$ година, а варијабилитет од 59,75% последица је великог распона тренерског стажа у највишим лигама Србије. Неки тренери раде неколико година (2, 3 или 5 година у највишим лигама), али има и тренера који раде више од 40 година (Табела 4). Највише стажа имали су тренери у Првој лиги за стонотенисерке ($22,90 \pm 11,75$ година), затом тренери Суперлиге за стонотенисере ($20,00 \pm 13,82$), па тренери Прве лиге за стонотенисере ($18,40 \pm 12,91$), док су просечно најмлађи били тренери који раде у Супер лиги за стонотенисерке ($17,30 \pm 9,07$). Приметан је изузетан варијабилитет резултата код свих субузорка, што указује на хетерогеност субузорока у овој варијабли.

Табела 4 Године тренерског стажа у стонотенису

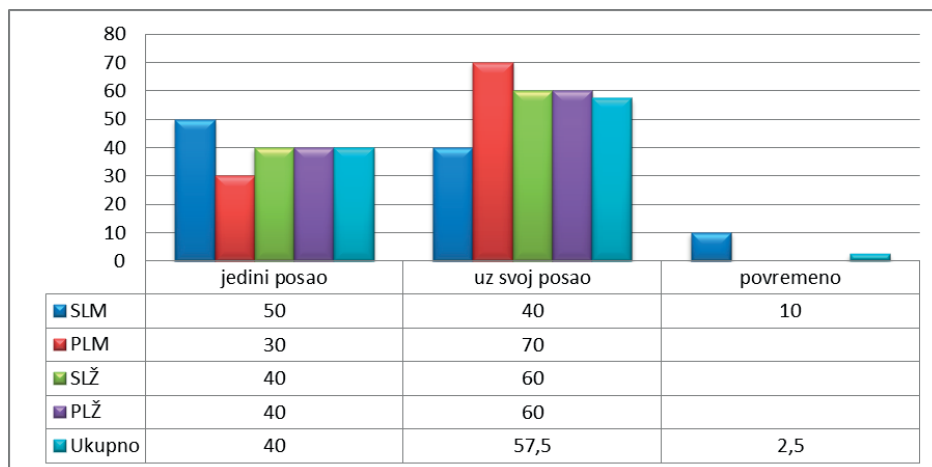
Варијабла	Група	АС	С	МИН	МАХ	ЦВ (%)
Године рада као стонотениски тренери	Супер лига М	20,00	13,82	3	48	69,10
	Прва лига М	18,40	12,91	5	41	70,16
	Супер лига Ж	17,30	9,07	5	30	52,47
	Прва лига Ж	22,90	11,75	2	41	51,31
	ЦЕО УЗОРАК	19,65	11,74	2	48	59,75

Већина тренера ради хонорарно (57,5%), мањи број (27,5%) волонтерски, а свега 15% професионално (графикон 4), па се може констатовати да им је овај посао нешто као хоби. Највише волонтера има у Првој лиги за стонотенисерке (40%), а највише хонорарних тренера (70%) у Првој лиги за стонотенисере и Супер лиги за стонотенисерке.

Графикон 4 Статус тренера

Више од половине анкетираних тренера (57,5%) ради тренерски посао уз свој посао (графикон 5), што је у складу са показатељима о ангажовању. Висина новчане надокнаде је недовољна или је нема, па и не може да се посвети тренерском позиву у потпуности. Као једини посао раде 40% тренера, највише у Супер лиги за стонотенисере (50%), а најмање у Првој лиги за стонотенисере (30%). Чак 10% тренера у Супер лиги за стонотенисере ради тренерски посао повремено, када му то пословне и породичне обавезе омогућавају.

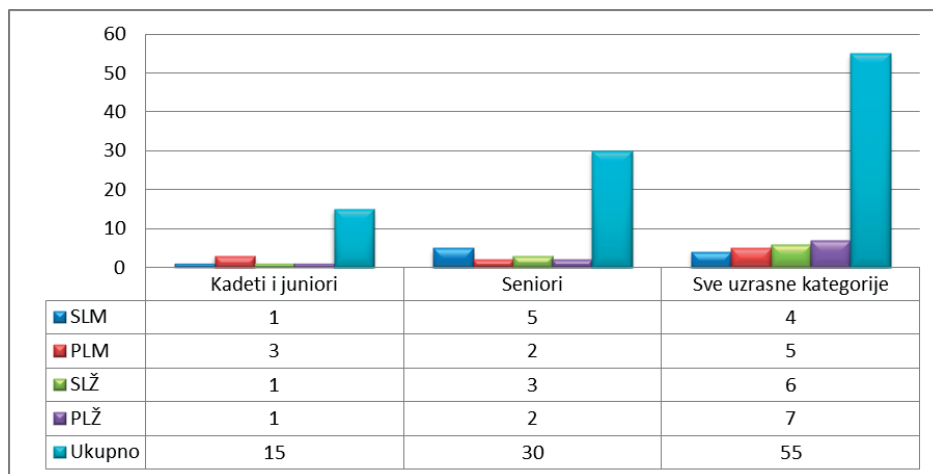
Графикон 5 Обављање тренерског посла

Чак 72,5% тренера није задовољно висином новчане надокнаде (Табела 5). У Супер лиги за стонотенисере половина тренера је задовољна, али се у осталим лигама проценат незадовољних тренера креће од 70%, (Супер лига за стонотенисерке) и до 90% (Прва лига за стонотенисерке). Новца, очигледно, нема довољно, мада је у питању врло популаран олимпијски спорт. Разлике у количини незадовољства накнадом за рад тренера у различитим лигама су недвосмислене, а задовољство зарадом веће је код тренера у Супер лиги Србије у односу на тренера Прве лиге Србије у мушкој и женској конкуренцији. Ипак, разлике нису статистички значајне ($\chi^2=4,39$; $p=0,22$; $df=3$) па се не може у потпуности прихватити прва постављена хипотеза H_1 : “надокнада и задовољство накнадом веће је код тренера у Супер лиги Србије у односу на тренера Прве лиге Србије”.

Табела 5 Процент незадовољних накнадом

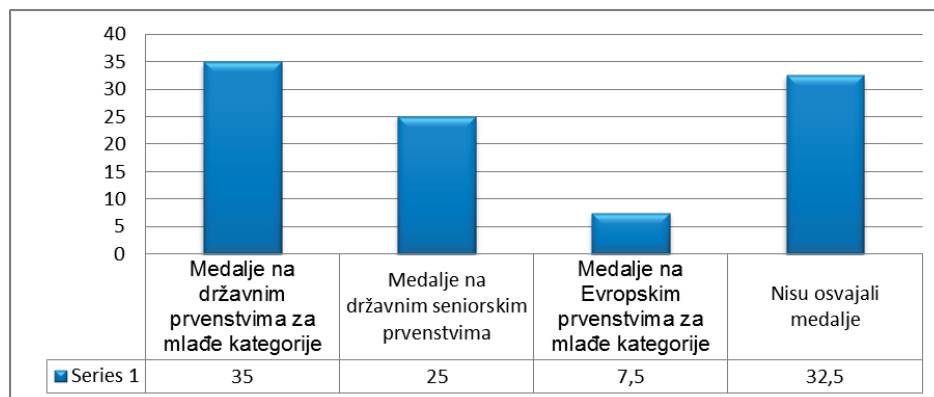
Варијабла		Ранг такмичења				Укупно	
		СЛМ	ПЛМ	СЛЖ	ПЛЖ		
Да ли сте задовољни висином зараде	Да	Број	5	2	3	1	11
	Да	% у рангу	50,0%	20,0%	30,0%	10,0%	27,5%
		% укупно	12,5%	5,0%	7,5%	2,5%	27,5%
	Не	Број	5	8	7	9	29
		% у рангу	50,0%	80,0%	70,0%	90,0%	72,5%
		% укупно	12,5%	20,0%	17,5%	22,5%	72,5%
Укупно	Број	10	10	10	10	40	
	% у рангу	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% укупно	25,0%	25,0%	25,0%	25,0%	100,0%	
		$\chi^2=4,39$	$p=0,22$	$df=3$			

У већини случајева тренери раде са свим узрасним категоријама (55%). Само са сениорима ради трећина анкетираних (30%), са кадетима и јуниорима 15% (Графикон 6). Најчешће, тренери у клубовима постају бивши играчи који се овим позивом баве из љубави, па прихватају и то да раде са свим узрасним категоријама.

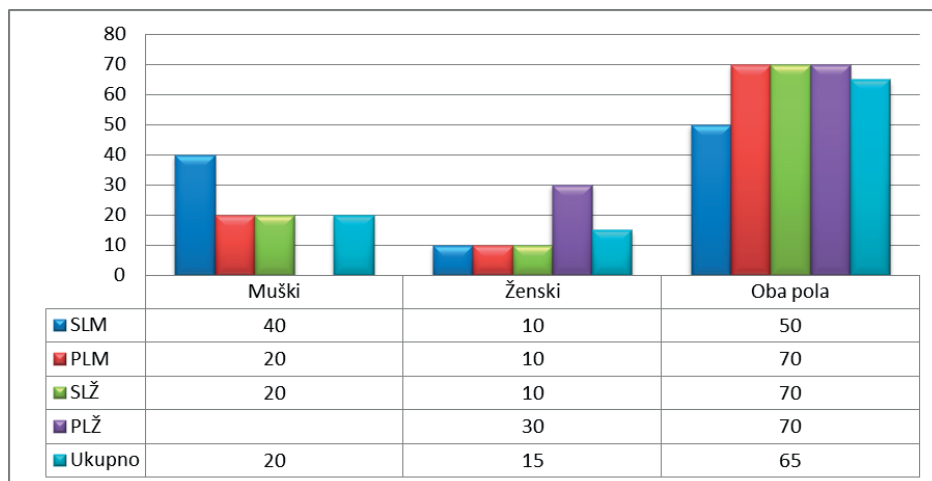
Графикон 6 Узраст спортиста са којима тренери раде

Велика већина тренера се бавила стоним тенисом (97,5%), а само 1 тренер (Прве лиге за стонотенисерке) није био активан стонотенисер. Већина активних тренера су били освајачи медаља на државним првенствима млађих категорија (35%). Медаље на европским првенствима млађих категорија освајало је 7,5%, а на државним првенствима за сениоре 25% тренера (Графикон 7). Тренери у стоном тенису имају играчко искуство, стекли су звања оперативних тренера и данас, најчешће, раде за мале новчане надокнаде.

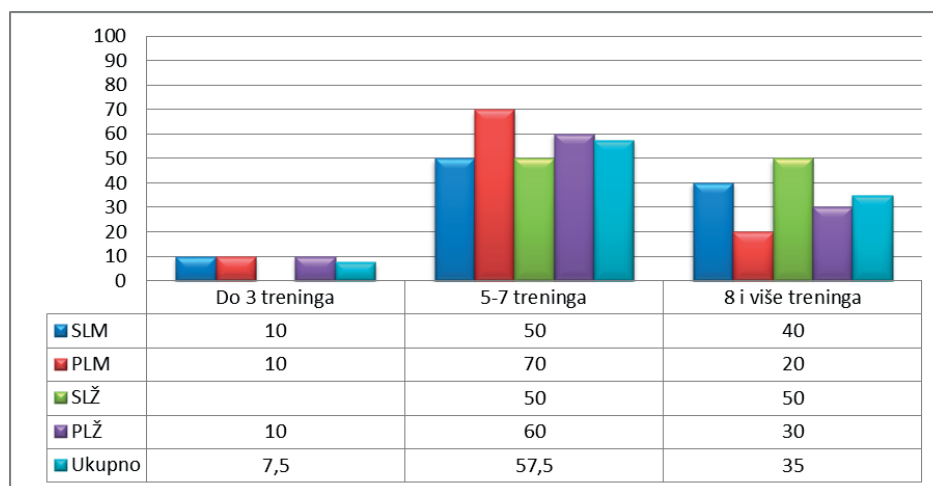
Графикон 7 Резултати тренера за време играчке каријере

Тренери Супер лига и Првих лига Србије највише раде са играчима оба пола (65%), односно, воде мушке и женске играче, у више узрасних категорија (графикон 8). Само са мушкарцима ради 20% тренера, а са женама 15%. Ово потврђује већ речено, да постоји недостатак тренера који би преузели одређене категорије и селекције у стоном тенису у Србији у Супер лиги, али и у Првој лиги стонотенисера и стонотенисерки. У Супер лиги за стонотенисерке 50% тренера ради са обе селекције, док је у осталим лигама тај проценат око 70. Овакви резултати истраживања потврђују досадашње резултате (Бартолучи и сар. 2004), који указују на мултифункционалност стонотениских тренера у околним земљама.

Графикон 8 Пол такмичара са којима раде тренери

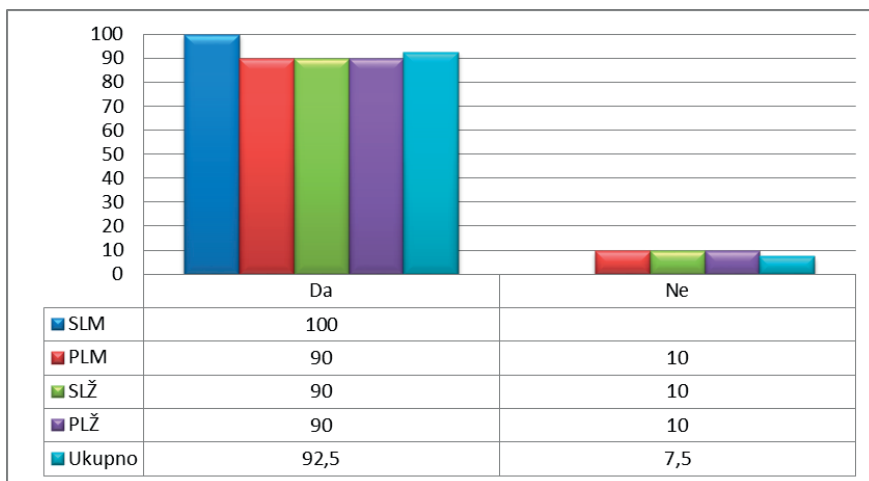
Анализирајући резултате графикона 9, може се закључити да тренери најчешће држе 5-7 тренинга недељно (57,5%), два пута дневно (8 и више тренинга) тренинге држи 35% тренера, док њих 7,5% има до три тренинга недељно. Обим тренинга недељно се може посматрати различито у зависности од категорија са којима раде, али свакако да је рад до три тренинга недељно за суперлигаше и такмичаре првих лига мало, премало. Обучавање и увежбавање техничких елемената, односно, удараца у стоном тенису, као део тренажног процеса, представља тежак и захтеван задатак који се поставља пред стонотениске стручњаке и спортисте. Због тога је потребан већи број тренинга од три недељно. У обе супер лиге 50% тренера ради два пута дневно, док тренери у Првој лиги тренинг углавном држе 5-7 пута седмично (са мушкарцима 70%, са женама 60%).

Графикон 9 Број тренинга у току недеље

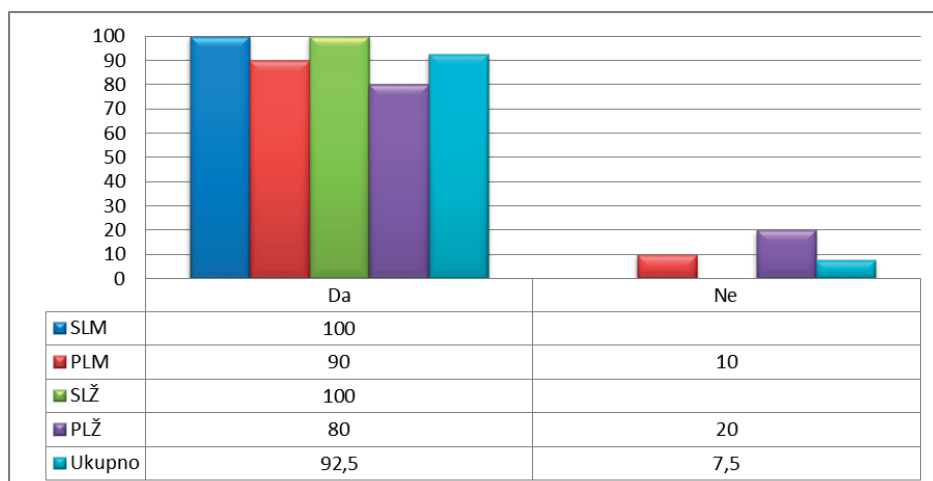
Већина стонотениских тренера највиших лига у Србији присуствовала је организованим предавањима и семинарима (92,5%), а истичу се тренери Супер лиге за стонотенисере, који су без изузетка учесници оваквих манифестација. Остала три субузорка су имала запажен проценат присуства семинарима (90%) (графикон 10), али има и тренера који то никада нису чинили (10%). Овакви резултати упућују на могућности и жељу за даљим усавршавањем стонотениских тренера, али се поставља питање њиховог активног учествовања на њима. Претпоставка је да ће се код

млађих тренера јавити жеља за даљим усавршавањем и напредовањем, што није увек случај са старијим тренерима.

Графикон 10 Присуство организованим предавањима и семинарима

Највећу жељу за даљим усавршавањем имају стонотениски тренери који раде у највишим лигама за обе категорије такмичара, Супер лиги за стонотенисере и стонотенисерке. Сви тренери су се изјаснили позитивно. Нешто другачије, али не много, су били ставови стонотениских тренера у Првим лигама за стонотенисере (90% позитивних одговора) и стонотенисерке (80% позитивних одговора). Укупно посматрано, жеља за даљим усавршавањем је велика 92,5%, мада има и тренера без ове жеље (7,5%). Овде се вероватно ради о тренерима који су при крају тренерске каријере, имају доста година тренерског стажа (преко 40 година - табела 6). Због овакве појаве, у модерном стоном тенису треба подстицати млађе кадрова да, својим активним учешћем на семинарима, унапреде базу за формирање квалитетнијих играча. Стони тенис се годинама мењао, игра је постала бржа, потребна су другачија схватања и прихватања начина тренинга и профилисања младих играча.

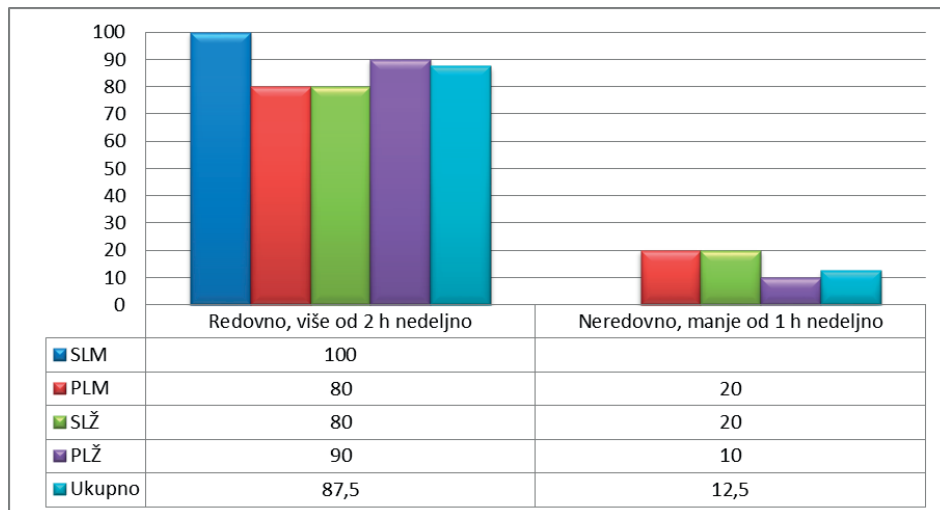

Графикон 11 Жеља за даљим усавршавањем

Тренери у стоном тенису су физички доста активни (графикон 12), а 85,7% тренера има неке спорске активности више од 2х недељно. Најчешће играју стони тенис, возе бицикл, трче

или се баве неким од колективних спортова са лоптом. Само 12,5% тренера је нередовно у физичким активностима, а то су, најчешће, тренери са више од 40 година рада и преко 60 година живота.

Према подацима за 2006. годину, више од две трећине одраслог становништва у Србији физички је неактивно 67,7%, проценат одраслих становника који је вежбао више од три пута недељно, износио је 25,5% што је значајно више него 2000. године када је тај проценат био 13,7% (National Health Survey Serbia, 2006). Упоређујући ове податке са резултатима активности тренера, може се видети да су они ипак и даље изнад просека становништва Р. Србије.

Графикон 12 Физичка активност тренера

Колико су стонотениски тренери највиших лига Р. Србије посвећени својем раду и колика им је жеља за даљим усавршавањем је био један од циљева истраживања. Приметно је већи проценат стонотениских тренера Супер лиге за стонотенисере (100%) у односу на тренере Прве лиге за стонотенисере (70%) који се потпуно слажу да им је потребан душло већи фонд стонотениских семинара годишње. Ово је последица веће могућности за усавршавањем и напредовањем тренера Супер лиге и чињенице да су просечно млађи, да су скорије завршили тренерски курс, те да им је жеља за даљим усавршавањем више изражена. Код тренера Супер лиге и Прве лиге за стонотенисерке, разлика није толико евидентна, 80% према 70% тренера који у потпуности сматрају да им је потребно душло више семинара годишње (Табела 6). Приметно је велики проценат (80%) свих тренера који су жељни семинара, организованих предавања. Сматрају да имају шта да науче и да примене касније на својим тренинзима. Мало је оних који не деле овај став. Није било сигурно само 2,5% тренера, односно 10% тренера Прве лиге за стонотенисерке. Ипак, разлике нису статистички значајне ($p=0,37$; $\chi^2=6,46$), па није могуће прихватити ни хипотезу Х3: “Желео бих душло већи број семинара за тренере годишње у односу на ранг такмичења”. Нису уочене статистички значајне разлике.

Табела 6 Жеља за већим бројем семинара за тренере у односу на ранг такмичења

Варијабла		Ранг такмичења				Укупно	
		СЛМ	ПЛМ	СЛЖ	ПЛЖ		
Желео бих душло већи број семинара за тренере годишње	Потпуно се слажем	Број	10	7	8	7	32
		% у оквиру ранга	100,0%	70,0%	80,0%	70,0%	80,0%
	% укупно	25,0%	17,5%	20,0%	17,5%	80,0%	
	Углавном се слажем	Број	0	3	2	2	7
% у оквиру ранга		0,0%	30,0%	20,0%	20,0%	17,5%	
% укупно	0,0%	7,5%	5,0%	5,0%	17,5%		
Нисам	Број	0	0	0	1	1	

сигуран	% у оквиру ранга	0,0%	0,0%	0,0%	10,0%	2,5%
	% укупно	0,0%	0,0%	0,0%	2,5%	2,5%
Укупно	Број	10	10	10	10	40
	% у оквиру ранга	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% укупно	25,0%	25,0%	25,0%	25,0%	100,0%

Тренери клубова из виших рангова такмичења чешће сматрају да су они који се усавршавају већи стручњаци од оних који то не раде (Табела 7). Већина испитаника (62,5%) потпуно се слаже да су тренери са сталним усавршавањем на вишем нивоу развоја, да су већи стручњаци у односу на оне који то не чине. Овде предњаче стонотениски тренери Супер лиге за стонотенисере (90%), па Супер лиге за стонотенисерке (60%). Овде уствари долази до појаве већих разлика у ставовима тренера два ранга такмичења у корист тренера виших рангова. Тренери Прве лиге за стонотенисере деле овај став, тј. потпуно се слажу 40%, а тренери Прве лиге за стонотенисерке 60%. Са овим ставом уопште се не слаже 10% тренера, при томе највише њих (20%) из Прве лиге за стонотенисере и по 10% из Прве лиге за стонотенисерке и Супер лиге за стонотенисерке. Могуће је да стонотениски тренери виших рангова имају веће искуство у раду, раде са бољим играчима, професионалним такмичарима, излазе на међународну сцену, разговарају са многим иностраним тренерима, стичу искуство и знање приликом таквих сусрета, а после све то примењују на својим тренинзима и играчима, па стога сматрају да су они већи стручњаци. Тренери нижих рангова такмичења, долазе из мањих средина, мање су плаћени, имају мање успеха, немају могућности за размену искустава са странцима, сем на семинарима који се одржавају под покровитељством Стонотениског савеза Србије, за које се они слабије интересују. Курсеве су давно положили и нису активни на семинарима.

Савремено окружење спортских организација је изузетно турбулентно, са све комплекснијим и непредвидљивијим променама, које све значајније утичу на њихов животни циклус, па се може сматрати да ће и учесници семинара и курсева сазнати више корисних информација. У условима глобалне конкуренције, на својеврсном спортском тржишту, могу опстати само адаптабилни и иновативни стонотениски тренери. Такав интензитет и непредвидљивост промена довели су до нових парадигми тренерског посла и нових образовних парадигми у спорту, које се радикално одражавају и на оспособљавања, данас кључних профила стручног кадра у спорту: оперативних тренера.

Без обзира на то што семинарима већи значај придају тренери из виших рангова такмичења, ове разлике нису статистички значајне ($\chi^2=10,89$; $p=0,28$; $df=9$), тако да *можемо одбацити и хипотезу H4* - Тренери из вишег ранга такмичења чешће сматрају да ће им већи број семинара обезбедити већу стручност у раду.

Табела 7 Значај који тренери придају сталном усавршавању

Варијабла		Ранг такмичења				Тотал	
		СЛМ	ПЛМ	СЛЖ	ПЛЖ		
Стално усавршавање ми помаже да радим	Потпуно се слажем	Број	10	9	9	9	37
		% у оквиру ранга	100,0%	90,0%	90,0%	90,0%	92,5%
квалитетније са својим играчима	Углавном се слажем	% укупно	25,0%	22,5%	22,5%	22,5%	92,5%
		Број	0	1	1	1	3
Укупно		% у оквиру ранга	0,0%	10,0%	10,0%	10,0%	7,5%
		% укупно	0,0%	2,5%	2,5%	2,5%	7,5%
Укупно		Број	10	10	10	10	40
		% у оквиру ранга	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% укупно	25,0%	25,0%	25,0%	25,0%	100,0%

На основу свега изнетог, могуће је дати предлог за стандарде којих би се требало придржавати приликом ангажовања појединих стручњака у стонотенису (Табела 8).

Табела 8 Спортска звања потребна за обављање појединих стручних

КВАЛИФИКАЦИЈА СТРУЧНИ ПОСЛОВИ	Оперативн и тренер ст. тениса	Тренер стоног тениса високог образовања	Дипл. тренер стоног тениса	Тренер проф. физ. васп.
Планирање и спровођење тренажног процеса за такмичења националног нивоа	+	+	+	+
Стручни координатори у клубовима		+	+	+
Селектори и тренери репрезентација		+	+	+
Стручни надзор тренажног процеса националних селекција			+	+
Стратешко планирање развоја стоног тениса		+	+	+

Наведена структура стручних послова, у складу са квалификацијама тренера у стоном тенису, може да послужи као основа за додатно унапређивање актуелног Правилника о лиценцирању тренера у стоном тенису у Србији (СТСС, 2016). Особе без одговарајуће стручне спреме не би требало да обављају стручне послове за које нису квалификовани, што је у већини других делатности потпуно уобичајена ствар о којој се већ одавно уопште ни не расправља. Знање се, сасвим сигурно, стиче и кроз нека лична искуства у пракси, али је образовање нешто без чега то знање неће бити на нивоу жељеног нити очекиваног. Неко ко је играо стони тенис носи у себи интересовање и љубав према овом спорту. У зависности од тога колико је дуго био играч, као и колико је у томе био успешан, он је већ сабрао доста информација везаних за стручни рад у стоном тенису. Међутим, једни пут да се те информације разумеју и искористе на прави начин, јесте да се кроз образовање стекну и оне информације до којих се не долази пребацујући лоптицу или гледајући друге како то раде, већ оне захтевају нешто дубљи приступ проблематици.

4. Закључак

На основу добијених резултата истраживања образовне структуре и стручне оспособљености стонотениских тренера највиших лига у Републици Србији за стонотенисере и стонотенисерке, може се констатовати следеће следеће:

- 1) средњу четворогодишњу школу има укупно 40% тренера (за стонотенисерке у Првој лиги 50% и у Супер лиги 30%, за стонотенисере по 40% у обе лиге);
- 2) у вишем рангу такмичења ради нешто више тренера са вишим степеном образовања него у нижем рангу, како за стонотенисере, тако и за играчце;
- 3) Највише тренера (62,5%) има курс за оперативног тренера, а 15% нема спортско звање;
- 4) за 40% тренера то је једини посао, од којих је 50% у Супер лиги за стонотенисере, а 40% за стонотенисерке;
- 5) висином новчане надокнаде за свој рад незадовољно је чак 72,5% тренера. У Супер лиги за мушкараце задовољно је 50% тренера, а у Првој лиги 20%, док је код жена у Супер лиги задовољно 30%, а у Првој лиги само 10%;
- 6) тренери најчешће држе 5-7 тренинга недељно (57,5%), док 35% њих тренира 2 пута дневно (8 и више тренинга недељно);
- 7) са мушком и женском селекцијом ради 65%;
- 8) највећу жељу за усавршавањем имају тренери у највишим лигама.

На основу свега могуће је закључити да постављене хипотезе истраживања нису потврђене, јер разлике између посматраних варијабли тренера у различитом рангу такмичења нису статистички значајне. Ипак, може се уочити да је код тренера у вишем рангу такмичења уочен виши ниво образовања и спортских звања, веће задовољство материјалном накнадом за рад, већа жеља за усавршавањем, као и већа свест о значају сталног усвршавања. Ови резултати су доста у складу са неким резултатима досадашњих истраживања, али указују и на једну нову тенденцију – велики број тренера са завршеним курсом. Ова појава последица је обавеза које је наметнуо Закон о спорту, али она указује на значај континуираног усвршавања. Велики број тренера тешко да ће

се одлучити да студира неки факултет, али ће зато велика већина радо прихватити неке облике скраћеног оспособљавања и усвршавања. Стоном тенису су неопходни квалитетни образовани стручњаци, који ће, пре свега, обезбедити квалитетан рад са децом. Базу ових образованих стручњака треба постепено повећавати, али се стручни семинари морају учинити доступни најширој популацији тренера. Скоро две трећине тренера су “курсисти”, а стручни семинари морају да задовоље њихове потребе и интересовања.

Конкретни подаци везани за нивое образовања и спортских звања стонотениских тренера у Србији, који раде у највишим ранговима такмичења, сами по себи представљају вредност у смислу успостављања прецизне евиденције и вођења администрације у Савезу, као и смерница у којем правцу би требало ићи. Жеља тренера за даљим усавршавањем указује на то да интересовање међу њима постоји, али, врло вероватно, сами нису спремни да се ухвате у коштац са тиме.

Рад са теоријског аспекта треба да допринесе квалитетији изради стратегије менаџмента спортских стручњака у стонотениским клубовима у Републици Србији. У складу са добијеним подацима, могу се лакше уочити и решити пробелми везани за образовање и стицање спортских звања, као и узрада стратегије усавршавања спортских стручњака из ове области.

Генерално се може закључити да је образовна структура стонотениских тренера нижа од очекиване, али да ипак већина тренера има завршен стонотениски курс који им обезбеђује црвену или плаву дозволу за рад. На основу ње обављају посао у Супер или Првој лиги Србије за стонотенисере или стонотенисерке.

5. Литература

Андевски, М. (2007). *Менаџмент образовања*. Нови Сад: Sekom books d.o.o.

Бартолучи, М., Маршанић, Х. (2004) Едукација стручњака за спортску анимацију. у: Бартолучи, М. и сар. (ур.) Зборнику радова „Менаџмент у спорту и туризму” (стр. 3-11). Загреб: Кинезиолошки факултет, Економски факултет.

Beech, J., Chadwick, S. (2004). *The business of sport management*. London: Prentice Hall.

Безинових, П. (1988). *Перцепција особне компетентности као димензија самопоимања* (докторска дисертација). Задар: Филозофски факултет.

Ђукић, Б. (2012). *Образовна структура стонотениских тренера у Војводини и перспектива њиховог развоја* (мастер рад). Нови Сад, Универзитет у Новом Саду, Асоцијација центара за интердисциплинаре и мултидисциплинаре студије и истраживања – АЦИМСИ.

Ивковић, Г., Кардум, И. Мариновић, Н. (2010). *Прекид спортске каријере и образовања*. Загреб: Наклада.

Костовић - Врањеш, В., Љубетић, М. (2008). „Критичне тачке“ педагошке компетенције учитеља. *Живот и школа*, 20 (2), 147-162.

Министарство Омладине и Спорта (2016). *Закон о спорту*. Доступно (23.4.2016.) на <http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/download-manager/files/Zakon%20o%20sportu%202016.pdf>

Natural Health Survey Serbia, 2006. (2007). *Ministry of Health*. Belgrade: Republic of Serbia.

СТСС. (2016). *Правилник о стручном усавршавању стонотениских тренера у Србији*. Београд СТСС - Извршни одбор Стонотениског савеза Србије.